List 15. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 14. aprila 1869.

Gospodarske stvari.

Svilorejcem na znanje.

Profesor Fr. Haberlandt, voditelj cesarske naprave, ki se je ustanovila v Gorici za skušnje s svilnimi (židnimi) črviči, je ravnokar razglasil, kaj da misli delati v povzdigo sviloreje v našem cesarstvu.

Poglavitne rečí delovanja njegovega bodo te-le:

1. On hoče po skušnjah izvedeti in potem svilorejcem povedati, kaj je bistveno potreba, da jim reja svilnih črvičev srečno izpod rok gré in da se zboljša in požlahní njihov pridelek;

2. izvedeti hoče najbolje ravnanje za to, da si svilorejci izredé zdravega semena (zdravih jajčic) kar največ je mogoče, in da jim pové, kader mu pošljejo svilnih metuljev v preiskavo, ali so zdravi ali ne;

3. pozvedeti hoče vzroke različnih bolezin svilopreiik;

4. skušati hoče nove svilne črviče, in

5. svilorejcem svèt in poduk dajati.

Kar se tiče dosége 1. namena, si je omenjeni profesor iz Pariza od prof. Pasteur-ja, slavnoznanega izvedenca, naročil zdravih črvičev, ki so na Francoskem domá. Ker se nadjá, da precej tega semena dobí, razdelil ga bo na več krajev cesarstva, da ga povsod ob enem skusijo. — Zraven tega bo prof. Haberlandt skušnje delal s svilnimi črviči 3. rodú v naših deželah izrejenih japaneških zelenih in belih svilopreiik, in pa z japaneškimi izvirnimi, to je, po tirolskem svilorejnem društvu naravnost iz Japana dobljenimi črviči. Dalje bode skušal z zdravim črvičjim semenom isterskega rodú in pa z semenom dr. Lanza dalmatinskih rumenih svilopreiik. — Tudi še z drugim morebiti ne čisto zdravim semenom se bodo delale skušnje.

V 2. točki je rečeno, da se bodo v goriški napravi z drobnogledom preiskavali črviči in metulji, ali so zdravi ali ne, če se jej pošljejo od kodar koli v preiskavo. Za tako skušnjo se plača po 50 kr.

Po vodilu 3. točke se bodo skušali izvedeti vzroki in bistvo tiste kužne bolezni, po kteri že več let po veliko milijonov črvičev cepa in ki se poprovka (Flecken- oder Körperchenkrankheit) imenuje zato, ker bolni črviči imajo majhne črne, popru enake pikice po životu; preiskavali pa se bodo tudi črviči na tisto bolezen, ki je lani zeló hudo razsajala in skor tako kakor poprovka, in se imenuje dremota ali zaspana bolezen (Schlafsucht).

Kar se tiče skušenj z novimi svilnimi črviči, bodo se skušali posebno tisti, ki se živijo od hrastovega perja, pa tudi od perja božjega drevesa, in skušala se bode reja najbolj pod prostim nebom. Profesor Haberlandt se nadja še iz Pensilvanije dobiti kokonov onega plemena, ki se imenuje „Attacus polyphemus“, ki so veči od hrastovih in belih; gosenice te žró mnogovrstno perje, najraje pa hrastovo in javorovo.

Skušnje se bodo pa tudi delale na to, da se pozvé, kako se seme dá najbolje hraniti, ali murba ne trpí potem škode na obilosti in lastnosti perja, da se jej vsako leto perje smuka in jej veje režejo. Se vé, da se bode tudi svila (žida) skušala.

Glavni namen te skušalne naprave je pa tudi svetovanje in podučevanje. Že se je več mladenčev oglasilo, kteri se želé udeleževati preiskovanj črvičev in metuljev, posebno z drobnogledom ali povekšalnikom (mikroskopom). Prof. Haberlandt misli, da bodo svilorejna in kmetijska društva poslala pripravnih ljudí iz svojega kraja, da vidijo in se podučijo v vsem, kar se tiče djanske sviloreje. Po kterimi pogoji se bodo jemali učenci v to šolo, kedaj se začne in koliko se bode plačalo za njihov živež v Gorici, naznanil bo voditelj kasneje. Izdajal se bode tudi poseben časnik.

V 1. točki tega razglasa se želja izrekuje, naj bi svilorejci na več krajih delali enake skušnje.

V ta namen razglaša prof. Haberlandt sledeče:

1. vsak tak skušnik dobí 5000 črvičev iz Gorice;

2. te črviče naj redí na takem mestu, kjer dozdaj še ni imel druzih;

3. same te črviče naj ima v takem hramu, pa ne še druzih;

4. le take črviče naj si za izrejo obdrží, ki so se en dan (po večem številu) izlegli, druge naj zavrže;

5. črviče, kteri hitreje rastejo, naj loči od kasnejših;

6. po vsakem levenji naj šteje črviče; nazadnje naj zvaga pridelane kokone;

7. gorkote naj bo od 16 do 20 stopinj R. in skrbí naj se zato, da se hram vsak dan prevetrí (izlufta), da pa se pri tem črviči ne premrazijo;

8. na dan 5krat naj se jim perje poklada, zjutraj ob 5. in 8. uri, opoldne ob 12. uri, popoldne ob 5. in zvečer ob 10. uri; izprva naj se jim perje drobno, potem debeleje reže, nazadnje naj se jim poklada celo perje;

9. vsak dan naj se na tanko vaga, koliko se frišnega perja dá (po primeri 15 do 20 listov). Za skušnjo naj se tako zvagano perje na zraku posuší, v čist papirnat žakelj shrani, dan zapiše na žakelj in koliko vaga;

10. trikrat na dan, in sicer zjutraj ob 5. uri, opoldne ob 12. in zvečer ob 10. uri naj se zapiše gorkota hrama, kjer so črviči.

Dobro bi bilo, ako bi se tudi vlažnost zraka po psyhrometru merila in zapisala, in koliko je dežévalo.

11. Pomrli črviči naj se hranijo v steklenicah, s špiritom napolnjenih.

12. Polovica boljših kokonov naj se za seme obrne.

13. 10 metuljev možkega in 10 ženskega spola, ki so prvi izlezli, naj dene svilorejec v škatlo. Kader poginejo vsi, naj počez izrajta čas njihovega življenja.

14. 50 takih babic, ki so se obdržale za seme in 50 možkih metuljev naj se po smrti spravi v škatlo, ki se naredí iz mreže, kakor so navadne za muhe.

Na zadnje vsega tega naj se sporočilo pošlje voditeljstvu v Gorico.

Orodje za te skušnje se dobí v fabriki gospoda G. A. Lenoir-a na Dunaji (Mariahilf, Magdalenenstrasse Nr. 14), in sicer taravaga z vso pripravo za 12 gold., psyhrometer za 14 gold., dežomer za 1 gold. 50 kr.

Gospodarske skušnje.

* Kdaj najbolje cepiče za sadno drevje rezati? — Neki sadjerec v časniku „Frauend. Bl.“ trdi, da najbolji čas za to je od srede do konca grudna (decembra) meseca. Takrat odrezani cepiči poganjajo neki veliko čvrsteje kakor oni meseca svečana ali sušca odrezani; oni ne zmrznejo, če se na pol v zemljo vtaknejo in s steljo, slamo ali najbolje s smerečevjem pozimi pokrijejo, tako lahko kakor pri hudem mrazu na drevji, pa tudi pozno poženó, tako da se dá ž njimi še pozneje cepiti.

* Kako Kitajci (Kinezi) grozdje hranijo. Zastopnik saksonskih trgovcev v Kini in Japanu je še majnika meseca jel prav frišno, okusno grozdje. Pozvedel je pa, da Kitajci vzamejo navadne poljske buče, odrežejo jim zgorej pokrov, spraznijo do čistega bučo, položijo zrele grozde va-njo, in jo potem s pokrovom spet trdno zapró.

Načrti novih postav
v kmetijskih zadevah.

Ministerstvo kmetijstva dela brez državnega zbora prav marljivo. Poglejmo, kaj pripravlja.

Deželnim vladam je poslalo 1) načrt postave, ki ga je izdelalo za Dalmacijo, o rabi in razdeljevanji občinskih sopašnikov in o izrejevanji in ohranjevanji gozdov, in sicer s tem naročilom, naj se v vsaki deželi pové, kaj iz tega načrta bi se utegnilo porabiti za-njo; 2) načrt novega ukaza zarad državnih preskušinj (izpraševanja) logarjev (gozdnarjev) in pa takih oséb, ki hočejo služiti za gozdne čuvaje; 3) postavo za povzdigo živinoreje, ktero je izdelal deželni odbor štajarski in jo dopolnilo ministerstvo kmetijstva; 4) postavo za varstvo kmetijstvu koristnih ptičev in za pokončevanje škodljivih gosenic in hroščev (kebrov); 5) načrt deželne postave o vodnih pravicah; 6) načrt deželne postave za ribstvo; 7) gozdno postavo od 1852. leta je ukazalo pretresti in povedati, ali je treba jo predrugačiti ali ne in kako.

Vremenski prerok,

tudi v „Novicah“ že večkrat imenovani Sejček na Českem prerokuje, da bo mesec majnik hladneji kakor je mesec april. 16. in 17. maja prerokuje, da bo z dežjem sneg. Že veliko let ni bilo tako rodovitne letine za žito, sadje in vse drugo, kakor bode letošnje; na to se morejo kmetovalci gotovo zanašati. Vsi sadovi so po dobrotljivi vlagi obilo korenin v zemljo pognali. Če majnika meseca veliko snega pade na polje, naj ga pustijo pri miru; skopnel bode po gorkem solncu. — „Novice“ so sicer že večkrat rekle, da na prerokovanje vremena za dalji prihodnji čas ni zaupanja imeti, — vendar pa vemo, da gospodarji raji slišijo, kar se jim veselega reče mimo žalostnega.

Znanstvene stvarí.

Batja.

Jezikoslovna in pravnostarinska črtica.

Spisal Davorin Trstenjak.

To besedo poznajo vsa slovanska narečja; — rusko: batja, batko, batjuška, pater, očak, — hrvatsko-slovensko: baćenik=batjenik, dedič, heres, starobolg., kjer se **tj** razveže v **št**, bašta, pater, — gotovo iz bolgarščine: baština, fundus hereditarius, ali Vuk ima tudi: bato, pater. Od Slovanov ste si izposodili to besedo magjarščina: batya, bási, frater natu major, in pa rumunščina: bačiči. Slavni Miklošič jo je postavil med tujke, al to je krivo. Pri tako imenovanih moravskih Valahih, to je, pastirjih, se veli batja gospodar pastirjev. Beseda je praslovanska, in njen pomen lahko razumeven, ako malo pogledamo v pravno zgodovino starih Slovanov. Pri njih nahajamo ustroj zadrug; le eden je bil gospodar rodbine, je sedel na batu.

Bila še je pred 40 leti v moji rojstni okolici navada, da so, če so iz novega postavili hišo, zabili v kot, v kterem po navadi miza stojí, bat, in na njega si je vsedel najprej hišni gospodar, ter pa je velel si na bat vsesti najstarejega svojega sinka, in mu je rekel: ti si batek — boš plodil pleme (zato tudi kraj Mure poznamenovanje batek za „membrum virile“) in ker si prvorojenec, boš oblastnik hiše, tvoja bo oblast*) (spominjaj se na nemški: gewalt, slov. gvaut), to je: na sredini rodbine bo stala tvoja hiša, vrt, gorica, zato baština fundus, vinea, hereditas. Nepremakljivo in trdno bode tvoje posestvo. Ta navada je gotovo bila tudi pri starih Nemcih, ker besedo Stock rabijo za trdne nepremakljive rečí, postavimo: Stockurbar, to je, pismo za dedovno posestvo, Stockzahn, Stockdeutscher, Stockfisch, Stockwerk.

Batja je toraj iz temata bat, Stock, stirpes, stipes, Stamm, primeri: „ex stirpe Claudiorum, in pomenja: pater stirpis, avus, gospodar, hišni oče, načelnik rodbine, der Stammvater, Stockvater.

Rodbine so sicer sčasoma obilno narastle, al prvopočetnik rodbine je zmirom ostal njen glavar, zato Slovenec še sedaj vsakega možaka imenuje: strijc in ženo: teto, dasiravno nista si v rodu, zato imamo po Hrvaškem, Srbskem, Črnogori in tudi na Štirskem večidel patronimična poznamenovanja vesí, postavim: Radoslavci, Vlastimirci, Dragotinci, Berkovci, Vidanovci itd. po batji Radoslavu, Vlastimiru, Dragotinu, Berku, Vidanu itd.

Glavar rodbine: bato, batja pa je tudi bil njen vodja v boji, zato najdemo ime Bato kot dostojanstveno imé pri starih slovanskih Panonih.

Sedaj bodemo razumeli Dio Cassijevo *Βατταριος*. On pripoveda (cap. 11. 12.), da so Kvadi, kterih slovanskost dokazal je Šembera, in jasniše še jaz v svojem članku: „Kvadi“ v letopisu slov. Matice za leto 1869, poravnovali zarad primirja deloma po plemenih (*γένη*, Geschlechter) deloma po ljudstvih (*ἔθνη*, Völker), in da je eno teh poslanstev vodil Battarios, mladeneč*) 12 let. To imé Batar ni tedaj kje osebno, mar-

*) Na Štirskem oblast pomenja vse hramovje okoli hiše. Pis.

**) *ὧν ἡγεῖτο Βατταριος παῖς ἐτῶνιβ.*

več dostojanstveno, ker ni si misliti, da bi tako pogumni vojščaki, kakor so Kvadi bili, si zbrali za vodjo kakošnega 12 let starega fantalina, ako bi pri njih ne bi imel kakošne vladarske časti. Batar je toraj bil njih vladar, dasiravno še le 12 let star. Pri bodriških Slovanih od osmega do dvanajstega stoletja nahajamo dedovne, baćinska vladarska plemena. Sicer so se vsi možki pokoljenci vdeleževali vladarstva, al le enemu je bilo izročeno vodstvo državnih zadev. (Glej Einh. ad ann. 823. Helmold, I, 48.)

Navadno je bil najstarši sin, vendar mu je vsakrat mogel dati narod privoljenje in potrjenje, bila mu je ta oblast odrečena ali nazaj vzeta, ter je pravica prešla na mlajšega, kteri je bil narodu všeč. (Glej Einh. ad ann. 823. 826.)

Stari Slovani so vladarsko oblast zeló spoštovali. (Saxo „Gramatik", pag. 927.) Po takem umemo, kako so mladenču 12 let staremu izročili in prepustili vodstvo poslanstva, saj je bil njihov bato, batja, batar.

Slovansko slovstvo.

* Knjiga 6. jugoslavenske akademije pod naslovom „Rad jugoslav. akademije znanosti i umetnosti" je prišla ravnokar na svetlo. — Jako zanimiva knjiga razpada v 3 dele: Prvi obsega razprave: „O osveti, mirenju i vraždi po negdašnjem srbsko-hrvatskom pravnom običaju" od dr. P. Petranovića, — „Boskovićeva elementa materiae napram današnjoj atomistici" od J. Torbara, — „Akcenti u glagola" od Gj. Daničića, — „Kaj so hudourni vrtinci" od dr. Š. Šubica, — „Avgust Šlajher. Nekrolog od V. Jagića. Drugi del obsega književne obznane: „Glasnik srpskog učenog društva 23. 24. od Gj. Daničića, — protokol Šabačkoga magistrata od 1808. do 1812. od dr. V. Bogošića, — o znaczeniu prawa rzymskiego i rzymsko-byzantinskiego u nardów słowiánskich; wyłożył R. Hube, od dr. V. Boješića, — Fr. Kanitz, Serbien. Historisch-ethnograf. Reisestudien aus den Jahren 1859—1868, — F. Kanitz, Reise in Südserbien und Nordbulgarien, ausgeführt im Jahre 1864, od dr. P. Matkovića. Tretji del ima izvode iz zapisnikov jugoslavjanske akademije.

* Snopič 3. mesečnega časnika, ki ga v Trstu pod naslovom „Pod Lipo" izdaja J. V. Vrdelski, je prišel na svetlo. — Vsi trije snopiči (cena vsacemu je 10 soldov) imajo mnogo podučnega in kratkočasnega gradiva nabranega. V 3. snopiču nahajamo življenjepisne črtice o Jožefu Bezek-u, rojenem Slovencu v Planini, zdaj že skoraj 40 let bivajočem v Trstu, ki je bil izprva pék, a zdaj je slaven urar, kakor „Podlipski" pravi. Le bolj samouk je razstavil v lanski izložbi tržaško uro, nad ktero je vse strmelo in ki mu je prinesla sreberno svetinjo — samo njemu med tolikimi tržaškimi urarji. Popis te ure v slovenskem jeziku je g. Bezek, ki razun maternega (slov.) jezika govorí italijanski, nemški in francoski, časniku „Pod lipo" sam izročil. Naj ga podamo tudi našim bralcem, kteri imajo z urami posebno veselje: „Ta ura je stolp (turen) na štiri vogle; vsaka plat nam kako drugo stvar kaže; mašina je à chronometer, in teče na kamenih. Prva plat te ure kaže minute, sekunde in pa dan meseca, druga kaže solnčni pot ali obroč zemlje, v kterem solnce celo leto izhaja in zahaja, kakor tudi uro, ob kteri se to pripetuje, tretja kaže ure in minute sè številkami (vsako minuto skoči druga številka noter), četrta kaže na tanko rast in odjemanje ali staranje meseca (lune). Ta ura bíje vsako četrt ure, in vsako uro dela muziko. Na vrhu turna je neka tako imenovana šanca sè štirimi topovi, na sredi pa ranta stoječa po konci z banderom ali zastavo na vrhu. Pet minut predpoldne se vzdigne kroglica na to ranto, ravno kakor se pripetuje na veliki tržaški svetilnici (laterni) pri luki na starem lazaretu, in prav opoldne pade, se sproži in vstrelí. Ura potem bíje in gode". Pač lepa stvar! Za prihodnjo razstavo napravi pa naš Bezek uro, ki je ne bo treba nikdar navijati!"

* „Brencelj" in „Juri s pušo", uni v Ljubljani, ta v Trstu, v eno mer pikata in streljata, vsak po svoje, nasprotnike slovenskega prava v nemškutarskem ali lahonskem taboru. Tega načela bi pa se moral „Juri s pušo" zmirom strogo držati, da nikoli ni kukavica, ki jajčica svoja poklada v — tuje gnjezdo, in da posnema nasprotnike, kteri nad „svojimi" čujejo kot koklja nad piščeti. „Brencelj" v svojih izvirnih humoreskah je v vsakem listu strah protivnikom slovenskega prava.

Politične stvarí.

Federalistična premišljevanja.

Ali Avstrija ostane ali pogine? — Ali se z nova pomladí ali razpade? To je veliko, pomembe polno vprašanje najbliže prihodnosti, ktero pretresajo časniki.

Odgovor na to vprašanje je različen po različnosti mnenja o političnem razvijanju Evrope.

Slišijo se taki, ki pravijo: Nesreča za Avstrijo je velika razlika dežel in narodov, v Avstriji združenih. — Mnogo jih je, ki brez lastnega premisleka temu izreku verjamejo na besedo onih, ki so jo skuhali. Nam se zdi resnica prav nasprotna. Sreča, blagor in nada za Avstrijo je ravno to, da je sestavljena iz tolikih narodov. Kaj je nek vzrok, da hirajo in oslabevajo enolične evropske države? Ali ne mar centralizacija, ki hoče vladati vse le po enem kopitu? Če se enoličnosti že posamesen človek in posamesna družina ali občina kmalu naveliča, koliko manj ona vstreza različnim željam večih če tudi enoličnih političnih zvez ali držav! Ako oče vseh svojih otrok in rednik vseh svojih rejencev ne more vspešno izrejati in vladati po istih pravilih, če tudi bi mu to veliko lože bilo, kako bi to mogoče bilo državi (zlasti če je sestavljena iz različnih narodov). Zato se centralizacija vladancem doslé še nikjer ni mogla priljubiti, toliko manj je mogla avstrijskim narodom vkoreniniti se, če tudi so se za-njo na vse kriplje pripravljala tla, in se javalne bode kedaj. To pa je ravno sreča za Avstrijo, da se národi branijo te državno moč slabivne centralizacije. Centralisti naši so sicer mislili, da pojde, — a več kot dvajsetletna skušnja očividno kaže, da ne gré. Mislili so, da je zavest in moč posamesnih dežel in narodov zatrta. Ne, ne! ni bila ne zatrta, le počivala in dremala je, a zdramile so se dežele, zdramili so se narodi, kteri so bili skoro že pozabljeni po imenu. Prav v razliki narodov tičí moč, ki pogubivni centralizaciji zapira pot.

Centralisti se ve da drugače govoré; oni so tega mnenja, da bode centralizacija, vpeljana v nekterih večih državah, prihodnja vladna oblika evropskih držav; oni menijo, da morajo poginiti vse male države; in na to opirajo svojo misel, da bode Avstrije konec, ako se ne uravná po centralizaciji. Vsi previdni Avstrijoljubi pa so tega prepričanja, da je protinaravna centralizacija dospela na svoj vrhunec, s kterega jo pahne zdrava reakcija, ki čedalje više raste in dan na dan dobiva več močí, in to zato, ker centralizacija nikakor ne krepi držav, ampak jih le slabí. Zato pa tudi verujemo, da Avstrija ostane in se pomladí.

*

Kdor meni, da le centralistične velike države morejo zadostiti rastoči potrebi splošne svobodne kupčije itd., temu se zdi, da Avstrija ne more obstati, da je celó škodljiva razvitku. Mi smo pa tega prepričanja, da se to boljše dá doseči s federacijo po vzajemnih pogodbah, zato verujemo, da federalistična Avstrija nikakor ne pogine. Prepričani pa smo, da je bilo kmalu konec, ako se osnuje po strogem centralizmu. Centralistična Avstrija nima nobenega namena, toraj je celó nepotrebna. Ako se morajo osnovati vélike centralistične vlade, no Prusija prav lahko in še bolje nego Avstrija spolni ta nemški posel! Ena taka vlada pak je zadosti. Prav nepotrebno je, da je Nemčija razdeljena na dve polovici. Ako mora Tirolec nehati biti Tirolec, Čeh nehati biti Čeh, Kranjec nehati biti Kranjec itd. (in to se zgodí, ako se navzame uradno-centralističnega duhá, ki je povsod ravno isti), no potem mu bode isto, ali se država imenuje pruska ali avstrijska, — stvar ostane ista. V državi, ki se imenuje Prusija, dobí prav isto mero pravic, kakor v državi, Avstrija imenovani. In kader se države v južni Nemčiji prepričajo, da morajo nehati male države, no tudi njim bode isto, ali se zmeljejo v prusko ali avstrijsko moko. Ako centralizacija zmore, no potem ima Prusija gotovo prednost, ker njena dvestoletna zgodovina kaže, da jej gré prvo mesto v centralizaciji. Ako hoče Avstrija ostati, ne sme se poskušati v načelih, s kterimi se ne more meriti s Prusijo. Avstrija mora poprijeti se načela Prusiji ravno nasprotnega, ktero pa bolj vstreza njenim narodom, nego Prusko ali Rusko; ona mora na noge stopiti, da svoje in druge narode reši pruske sisteme. Ona ni, da bi morala vpeljati pruske puške, nego ona mora iznajti drugo, delj nesoče, mogočneje, to je, blaže in više orožje, ktero jej v roke daje zgodovina. V federalizmu je njen obstanek, — njena bodočnost in njeno krepko orožje. „Vaterl.“

Zabavno berílo.

Krvina.

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Českí spisal Prokop Chocholoušek, poslovenil Podgoričan.

(Dalje.)

Zdaj vstane šum, hajduci stopijo prav blizu k harambaši, zató da ne bi preslišali nobenega njegovega ukaza. Da bi besede prodirale na vse straní, jame Lazo po kratkem molčanji na lahko govoriti tako-le: „Denes Mustafa svoje Arbanaše odpelje iz Skadre, jutri pride v Prilipico, in iz Prilipice v Monastir, kjer je Rešid-paša s peščico svojega nizam-a. Mustafa — če res čez Prilipico pojde dalje, ko sklésti nizam, bratje, strašno gorjé zadene potlej pravoslavno kristijanstvo, toda raji imam Turka nego Arbanaša, tega psa poturčenca. Al potlej, bratje, boljše nam vendar-le bode, ko bodemo imeli le enega sovražnika, menim v Carigradu, nego da imamo v vsakem koti enega ali celó več gospodov — krutejših nego so šardaški volcje in medvedje. Nizam morebiti tudi ne bode moral toliko pretrpeti, Arbanaš se ljuto ruje v boji; žalibože, da je to res! Zatega del bi jaz rad: Milenko, stopi na čelo, vzemi sè seboj polovico junakov in híti naprej v Prilipico. Tamkaj bivajo pravoslavni kristijanje, gotovo ti bodo poslušni. Mustafo sprejmite slovesno tako, kakor ga Skadra ni pozdravila še nikoli, tako da Arbanaši vse svoje žive dni niso še videli take česti. Ženstvo in otroci naj se umeknó le na goré, tamkaj jim bode prijetnejše med divjimi zvermi, nego bi jim bilo blizu poturčenih Arbanašev. Precej denes v Monastir pošlji kakega varnega sela k Rešid-paši: oznani mu prihod vezirja Mustafe. Sam pak se ogni slehernega boja; ko hitro izveš, da se nizam mora sprijeti z Arbanaši, pobegni — naravnost v Kiuprilo. Zdaj znaš, kaj ne?“

Milenko prikima, ukaže hajdukom, naj se razdvojé, in obrne se k drugej trumi: „No, junaci, tedaj z Bogom!“ — Tako se posloví in kar naravnost odide.

„Zdravi, bratje! Zdravi!“ — poslavljajo se hajduci s hajduci.

„Stanko!“ — opomni zopet harambaša, ko Milenko za goro izgine, hajduci — „to polovico pa ti popelješ po krajini, posamesno jih razpošlji od vasí do vasí, da rajo posvaré, naj mirujó, saj jim ni nič na mari to, če se Mohamedan kolje sam sè seboj. Mustafa je sicer pregovoril rajo, ali hajdukom bodo vendar verovali, saj se s Turkom in poturčencem ne borimo za-se, saj se sečemo le njim na brambo in svetemu Križu; lehko jih človek pregovorí, tako lehko, kakor otroke, toda vam bodo vendar verovali! Ali, čuj, Stanko! jutri na večer se snideva v samostanu nad Kiuprilo. Z Bogom, junaci!“

„Z Bogom, harambaša!“ — poslavljajo se hajduci in odhajajo.

Lazo Vukotić ostane sam sè svojima sinoma. Dolgo časa gleda za hajduci; potlej se obrne k sinoma; dolgo časa molčé gleda zdaj tega, zdaj tega. Z vsega obraza se mu smeja nekovo blagostno čutje, da sina še nikoli nista videla ga takega. Naposled stari oče razprostre roke, objeme obá zaporedoma, poljubja jima čela — in vroče solze se mu utrinjajo in udirajo po licih.

„Uboga sina!“ — izpregovorí — „dvajset let sem vama tajil svojo bolést; nisem hotel svoje neblagostne minolosti razodeti. Slišala sta, kaj se je zgodilo, ktera mati je porodila vaji; al naučil sem obá ljubiti drugo mater; bogme, Črna gora je vredna sinovske ljubezni.“

Deset dni: dan za dnevom gine. V tem se Arbanaši skadarskega vezirja snidó z Rešid-ovim nizam-om; al tepeni so bili. Milenko se je vrlo vèl po ukazu svojega harambaše, verno so mu pomogli prilipški kristijanje. Mustafa-vezir in njegovi Arbanaši se vgnjezdijo v Prilipici; pet dní vže rajajo tù. Ali Rešid ta čas zbere svoj nizam in drugo vojaštvo, ki je samo rado šlo z njim na vojsko sè sovražnikom Arbanašem. Pelje jih iz Monastira na bojno vajo, ali prav do večera so na poti. „Junaci!“ — ogovorí vojsko — „jutri zjutraj še le bode ogled zgodaj v Prilipici!“ — Vso noč potujó, zjutraj zgodaj so še le v Prilipici: Arbanaši se branijo ljuto tako, kakor levi; al morajo se umakniti nizam-u. Kakor bi jim gorélo za petami, tako deró k babuškemu prodoru, na višek. Tù se razpostavijo po zatišji, po vrheh — in sin zavarujó. Tako za nasipi čakajo Rešidovega nizam-a, kteremu je spredaj Namik-paša, nov skadarski vezir — namesti Mustafe Bušatlija.

Kakih tisoč korakov od arbanaškega taborja stoji truma vojščakov na takem kraji, da jim vojska ne bi mogla ničesar. A to niso Turci, niti Arbanaši, vsakdo jih izpozná precej na prvi pogled, da so hajduci.

Eden arbanaških kapitanov dolgo časa z nasipa strmí v to trumo, na enkrat pa se mu razvedrí v glavi: udari se po čeli: „Slepec, kako sem neumen! — To je Lazo, stari pes. Dà, dà, res je! Jasni vezir se je pogovoril s tem „giaurom“, pa vendar-le je izdal Arbanaše. Tudi mene, kapitana Topčića je olisičil, toda le enkrat me je speljal na led!“

Ta samogovor ustavi grom Namik-pašinih topov. Krogle žvižgajo po zraci: skrivajo se v nasipe in skačejo v zidovje — v samostan, ki ima pod svojim krilom babuški prodor in mesto Kiuprilo.

Nizam vreščí in divjá v samostan, ali predno prilomasti čez prvi holm, vmekne se zopet vès razkropljen: mnogo mrtvih in ranjenih je zadej; okrog samo-

stana je polno izurjenih strelcev Arbanašev: njih „djeferdne“ *) ne grmé zastonj.

Petkrat se nizam in prostovoljne jate zaleté, da bi zmogli samostan, ali vsak pot jih odbijó; niso jim več na mari vodniki, da-si na vse kriplje vreščé, naj se zaleté še enkrat: prostovoljne jate se vže vmičejo.

Harambaša Lazo Vukotić je zapazil to, zatoraj omeni svojim junakom: „Saj sem znal, Turek se ne more po robi postaviti Arbanašu. Ali neznansko gorjé se privleče na nas, če se vmekne nizam. Bratje junaci, naj Arbanaš izkusi hajduško moč!“

„Živio!“ — radostno zagrmé hajduci, ko jih vže peče, če prav so se dozdaj le čudili, zakaj ne smejo streljati.

„Le brž nekdo k Namik-paši“, — ukaže harambaša — „sporoči mu, samostan — da je naš na prvi gibljej — al le, če se nihče iz njegove vojske ne gene v mesto Kiuprilo.“ Na vso sapo eden izmed hajdukov ulije k Namik-paši. „Ali se niste mogli poprej odločiti, kako in kaj?“ — paša radosten odgovorí — „toda vendar-le, bodi-si tako ali tako!“

Hajduci se vrnó.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Na Dunaji 10. aprila. *(Nova banka.)* Današnji uradni dunajski časnik naznanja, da je ministerstvo nekim ljubljanskim gospodom dovolilo ustanoviti banko, to je, družbo na delnice (akcije), ki hoče na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem povzdigovati in podpirati trgovino, rudarstvo in obrtnost. Ti ustanovniki, kterih imena so že „Novice“ povedale, dobroznani in premožni obrtniki, rudarji in trgovci, kterih nektere odlikuje marsiktera lepa zasluga za domovino, porok so nam zares, da bo ta nova družba osnovana na trdni podstavi in po trdnih zanesljivih pravilih delala. Sedež bo imela, kakor se vidi, na Dunaji, kjer se velike denarne operacije zvršujejo, toda na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem hoče napraviti poddružnice, po kterih bo zlasti na blagovitost teh dežel delala. Pisatelj teh vrstic je imel priliko pregledati bankovna pravila (štatute) ter je razvidel iz njih, da obeta ta banka našim deželam veliko korist. Razen navadnih opravil, ki jih imevajo banka in menjalnice, bode ona dajala denarje na razno blago, in s tem bode lahko podpirala zlasti naše manjše obrtnike, ki delajo na priliko sukno, platno, kôce, slamnike, sita, žeblje in drugo železnino, lončenino itd. Banka bode posojala denarje tudi na zemljiščina posestva in izdajala zastavne liste, kteri, popolnoma zavarovani, bodo se lahko povsod dobro v denar spravili; prejemala bo tuji denar na tekoči račun ali pa bo za-nj dajala obrestnice (liste), ali tudi vložne knjižice, s kterimi se bodo — kakor pri hranilnicah — obresti potegovale. Zeló važno opravilo jej bo tudi, drugim obrtnikom, zlasti novim delničarskim družbam na pomoč biti, kadar bo šlo za to, da se za kako početje potrebni denar skup spravi, in delnice oddajo. Banka bo začenjala, kupovala ali podpirala vsakovrstne obrtnije, in ker v naših deželah zlasti rudarstvo lep razcvet in dobiček obeta, bode ona skrbela za rudosledbo, za napravo novih in za pridobitev in povzdigo že obstoječih rudnikov in rudarskih del ali fabrik, ter bo, obujaje obrtno delavnost na vsako stran, mnogo denarjev privabila v deželo, in olajševala tudi izvožnjo domačega pridelka in blaga v tuje dežele. — Utegne toraj nova banka za omenjene dežele, zlasti pa za kranjsko, in nje središče, Ljubljano, iz ktere so tudi ustanovniki, zadobiti si res lepe zasluge; zato tudi upam, da bo skrbela za razglasitev svojih pravil v slovenskem jeziku, da se bo tudi slovensko ljudstvo do dobrega prepričalo o njenih blagotvornih namenih.

Iz Ptuja. — V nedeljo 18. t. m. bode v čitalnici „beseda“ s petjem, gledišćino igro, govorom in plesom. Udje se uljudno vabijo. Začetek ob 8. uri.

Odbor.

Iz Adlešič od Kolpe 4. mal. travna. — Dolgo vam vže nisem pisal, drage „Novice“; naj tedaj sopet primem za peró i naznanim vašim bralcem to i uno. 19. svečana je pri nas jedna cura (dekle) zginila vjutro ovega dana. Stara je 25 let i srednje velikosti, lase ima kostanjeve, oči isto take, obraza je okroglega, nosa špičastega, belo je bila oblečena s črnim volnatim pasom, starimi čižmami i belimi hlačami (štumfami); imé jej je Ana Horvat iz sela Dolence, fare Adlešiče. Prosim vas, dragi bralci, ako se ta cura kadi najde, naznanite to doli podpisanemu županu v Adlešičah. — Tudi vam morem povedati, kar sem vže več potov v „Novicah“ bral, koliko časa more kokoš brez zobanja živeti. To se je letos pri meni zgodilo. Jedna mojih kokoš je živela brez zobanja 44 dni, samo dvoje jajic smo našli pod-njo praznih. To jej je bilo živež. Zdaj sopet jajca nese. — Vreme imamo jako slabo; zmirom godina pada (dežuje); zato delo zaostaja i bode slabo za nas, ako ne bo kmalu lepega vremena. — Tatvine se pri nas ne manjka; imamo simo tamo takovega soseda, ako dobro v rokah ne držiš, odnese ti vse. Nekteri naši sosedje graničari, žalibože! imajo predolge prste. Navadno imajo jednega lajtnanta: to je njihov gospodar. Pred letom 1859. imeli so jednega nadlajtnanta; ta je bil pravi čača (oče) njihov; nije bilo ne jedne tatvine onda. Čast nadlajtnantu Strmcu! Zdaj pa, ako imamo janje v hlevu, vlaško je; ako je luk posajen v dragi, njihov je; ako imamo vino v pivnici, odnesejo ga. Imamo sicer ponočno stražo, al trudni kmet zaspí, a čili Marindolec krade. Pred jednemi dani ste bili dve pokraji, i dvema siromakoma je bilo pokradeno oblačilo; revna vdovica imela je kotel za rakijo (žganje) paliti, pa jej je ukraden. Istina! ako to ne bo drugače, trebalo se bo obrniti do sl. ministerstva, da nas reši te nadloge; ali pa, da jim Strmca nazaj dade. Slava mu, ako je još živ!

Miko Požek, župan.

Iznad Muhovega mlina 11. aprila. *(Pivški tabor na Kalcu poleg Zagorja)* bode 9. maja, in se začne po 2. uri o vsacem vremenu. Razgovarjalo in sklepalo se bode: 1. da želijo Slovenci zedinjeni biti v eno kronovino, z enim deželnim zborom; 2. da želijo Slovenci tekoj svoj materini jezik a) v šolah in b) v uradnijah; 3. da želijo Slovenci domače deželne zavarovalnice v Ljubljani; 4. da želijo Slovenci, da bi se zopet vpeljale talije za škodljive zverí; 5. da želijo Slovenci pogozdenja vse golave od notranjskih gorá do jadranskega morjá. — Slovenski bratje! Mi se borimo za národnost in svobodo, za deželni blagor in boljšo prihodnost! Vse za dom, vero in cara! Živili Slovenci! Živila Slovenija! Živili vsi Slovani! Taborov odbor.

Iz Idrije — smo od prečastitega ravnatelja idrijske šole gosp. J. Juvana prejeli „pojasnilo“ dopisa v 13. listu „Novic“, o kterem se je „Tagblatt“ grozovito repenčil. Ker je številka 20 v tem dopisu bila le tiskarna pomota namesti 25 gold., ktero je že popravil 14. list, nima „pojasnilo“ skor nič več pojasniti, kajti o enem predlogu za 8 gold., o kterem je bila v seji rudarskih gospodov živahna debata, nič ne omeni, tedaj je naš dopis resnico poročal; dopisnik pa ne more za to, da „resnica očí kolje“, kakor stari naš pregovor

*) Djeferdana, to je, puška.

pravi. Al na žal gosp. rudarskemu ravnatelju naš dopis ni ne besedice rekel, ker njega še omenil ni. Kar se tiče „Hilarie“, nam je „Tagbl.“ s svojim „Anstich“ sam pritrdil. Po takem ostane iz „pojasnila“ le edino to, da je odločenih 25 gold. „potrdilo tudi sl. c. kr. ministerstvo s pristavkom, da ta sklep dobí veljavo še le 1. januarja; koliko časa bode pa to trajalo, tega ni nihče določil. Gledé pa na pravilno mero, s ktero se odmerja plača za take učenike, sprejel je učitelj namestnik to določilo radostno in vesel ga je še zdaj.“ — To pa prav radi dodamo, da bode — „Idrija mirna“!

Iz Kamnegorice 12. apr. — Sopet je domovina izgubila mnogozasluženega, poštenega rodoljuba! Po kratki bolezni umrl je 9. t. m. gosp. Janez Toman, tukajšnji fužinar in posestnik v 56. letu svoje starosti, brat našega slavnega dr. L. Tomana. Na njegovi prerani gomili joče zapuščena vdova z 4 otroci in ostalo rodovino. Mož bistre glave in blagega srca, delaven od zora do mraka za povzdigo domače obrtnije in kmetijstva, zapustil je lepe spominke truda svojega. Skrilni lom v selski in poljanski dolini, ki ga je on najdel, odprl je tem krajem zdatnih dohodkov, mnogim delalcem naklonil kruha. V gorenskih gozdnarskih zadevah dobro izvedenega možá pogrešali bodo Gorenci, ki so pri njem sveta iskali in ga tudi dobili. Zbornica obrtnijska ga je izvolila za svojega svetovalca, družba kmetijska za svojega uda. Kamnagorica ne pomni še tacega častnega pogreba od njegovega. Iz bližnjih in daljnih krajev privrelo je na tisoče ljudstva, zadnjo čast skazat občespoštovanemu možu. Iz Ljubljane in Kranja so šli čitalnični, in iz Radolice drugi pevci v nedeljo v Kamnogorico, da so peli na grobu rajncega. Naj v miru počiva blagi domoljub!

Iznad Ljubljane 8. apr. *(Slovenščina — beračica v uradnijah.)* V osebnem poslu sem pretekle dni po Notranjskem hodil i se tam prepričal, kako željno i težko ljudje pričakujejo, da bi naše cesarske gosposke vendar začele županijam i posamesnim ljudem v domačem jeziku dopisovati; slišal sem, da si ljudje v tej zadevi zdatnega vspeha od pivškega tabora nadjajo; nasproti sem pa tudi slišal, da se nasprotniki, to je, nekteri uradniki, tudi silno slovenski pisavi ustavljajo. Vsega, kar sem v tej zadevi slišal, ne bom popisoval na drobno, toda enega dogodka pa vendar ne morem zamolčati. Mogočen cesarsk uradnik, kteremu se je v ustavnem življenji še komaj kaj sanjalo i kteri se menda še svojega imena slovenski pisati ni navadil, akoravno ga je slovenska mati rodila i mu tudi slovenski kruh vže mnoga leta prav dobro diší, je, kakor sem slišal, zadnji čas nekega vnetega rodoljuba, obče spoštovanega moža, nagovoril, da naj iz službe spodí človeka, kteri ima to „strašno hudobno pregreho“ na sebi, da v svojem poslovanji domači slovenski jezik rabi! Imenovani mož se je v svojej sveti jezi togotil i pritožil, da svoje službe ne more opravljati dalje, ako ljudje vedno več i več slovenskih vlog predlagajo. — Tako daleč tedaj je vže prišlo z vpeljavo slovenščine v javne pisarnico, da si cesarski uradniki, kteri so na decembersko ustavno postavo prisegli, upajo iz rok puliti kruh domačim rojakom, kteri na slovenski zemlji slovenski pišejo! Če bomo take napredke delali, bode se kmalu reklo: kdor bo pri nas slovenski govoril i pisal, bo moral iz dežele! Nedavno sem v „Novicah“ čital, da je c. kr. deželni poglavar okrajnim gospôskam rabo slovenskega jezika resno zapovedal. Navedena dogodba kaže, da ali „Novice“ niso resnice govorile*) ali pa da podložni uradniki ukaza deželnega glavarja ne poslušajo. Dopisovalec teh vrstic prosi v imenu tisoč in tisoč ljudskega naroda, naj se „Slovenija“, društvo za brambo narodnih pravic, možato potegne za ravnopravnost slovenskega jezika.

Iz Ljubljane. C. kr. ministerstvo kmetijstva je c. k. dež. vladi naročilo, naj mu po zaslišanji izvedencev poroča: ali se kaže potreba ali ne, predrugačiti gozdno postavo, ki je bila razglašena s ces. patentom od 3. decembra 1852. leta, in kako? Ko so pismeno bile zaslišane c. k. okrajne gosposke, lanski zbor gozdnarjev in pa družba kmetijska, je povabil c. kr. deželni predsednik pl. Konrad Eybisfeld v ustmeno razpravo dr. Roth-a in dr. Schöppel-na kot vladna poročevalca, — deželnega glavarja pl. dr. Wurzbach-a in deželnega odbornika dr. Jan. Bleiweisa kot zastopnika deželnega odbora, — pl. dr. Kaltenegger-ja in muz. kustosa Dežmana kot deželna poslanca, — iz lanskega zbora gozdnarjev gg. Faberja, Vičeljna, Seitnerja in Dimica, — c. kr. okrajnega glavarja pl. Höfferna in c. kr. okrajnega komisarja Pleškota. Prva seja je bila 10. dne t. m. pod predsedstvom c. kr. deželnega predsednika. Prvo vprašanje bilo je: ali je treba ali ne drugačne gozdne postave? Soglasen je bil odgovor: da je je treba. V drugem vprašanji je dr. Bleiweis zagovarjal potrebo, da neha centralizem, po kterem se je — nasproti poprejšnjim časom — leta 1852. pod Bachovo vlado vsem deželam avstrijskim, razun Ogerske, Hrvaške in Erdeljske, prvikrat dala ena gozdna postava, in da naj si deželni zbori po razmerah posamnih dežel izdelajo svoje gozdne postave. Al temu predlogu so nasprotovali vsi drugi zborniki, in sprejet je bil po daljnem razgovoru predlog: naj se ustanovijo glavna pravila, ki veljajo vsem deželam cislajtanskim, v mejah teh pravil pa, ki jih določi državni zbor dunajski, naj si potem vsaka dežela izdela svojo deželno gozdno postavo. Za izdelanje tako na dvoje ločenega načrta je bil izvoljen odsek peterih. Ta izdelek bode podlaga prihodnjim obravnavam.

— *(Iz poslednje seje deželnega odbora.)* Sklenjeno je bilo razpisati zdaj štipendije za mladenče, kteri hočejo se gozdarstva učiti v deželni dveletni gozdarski šoli na šneperski grajščini, ki se začne 1. oktobra letos in kjer se bode učilo v domačem slovenskem jeziku. Tacih štipendij, po kterih bodo učenci razun obleke, ki si jo morajo oskrbeti sami, oskrbljeni z vsem, kar je za živež, stanovanje in poduk treba, je 8. Vzeli se bodo v to šolo učenci taki, ki so sinovi malopremožnih kranjskih starišev in ki so z dobrim vspehom dovršili nižo realko ali saj nekoliko let njenih ali saj ljudsko šolo. Prošnje za te štipendije se imajo do konca maja izročiti deželnemu odboru v Ljubljani. — V tej seji je pritrdil deželni odbor c. kr. deželni vladi, da se z malimi razločki tudi deželnemu zboru kranjskemu predloží načrt postave, ktera prepoveduje nezmerni lov koristnih tičev, in zapoveduje pokončevanje škodljivih gosenic in kebrov.

— *(Katolška družba)* je preteklo soboto (10. apr.) v nunski cerkvi imela slovesno sv. mašo v spomin papeževe zlate nove maše; služili so jo prečastiti gospod korar Fr. Kramar z veliko asistencijo; mnogo pobožnega ljudstva se je bilo zbralo. V nedeljo 11. aprila pa je napravila prvo „besedo“. Slovenski govor gosp.

*) Kar so „Novice“ povedale, je resnica. Vred.

dr. Jur. Strbenca o pomenu in namenu papeštva, gosp. grofa Wurmbrand-a nemški o težavnem poslu katoliških duhovnov; slovenski dvogovor o katoliški družbi (g. Močnika in g. Lahajnera), petje izvrstnih trnovskih pevkinj pod vodstvom Försterjevim (slišali smo ta večer menda prvič v Ljubljani vzvišeno papeževo himno) in srečkanje za dobitke, kterih je bilo 65: to je bil red tej veselici, ki je trajala od 6. ure čez deveto zvečer in se je pričujočim zeló prikupila.

— *(Spomin papeževe zlate maše)* se je v Ljubljani v vseh farnih cerkvah in menda po vsi škofiji jako slovesno obhajal. V stolni cerkvi so milost. gg. knezoškof sami pridigovali in peli slovesno véliko mašo.

— *(Zarad premij za govejo živino)*, ki se bodo delile prihodnji mesec na 5 krajih Kranjskega, je po vladnem in deželnem zastopniku pomnoženi odbor kmetijske družbe sklenil, da voditelji dotičnih komisij bodo v Ljubljani (3. maja) dr. Jan. Bleiweis, — v notranjski Bistrici (10. maja) dr. E. Costa, — v Kostanjevici (14. maja) g. Jož. Zevnik, — v Idriji (19. maja) g. J. Debevec, — v Žužemberku (20. maja) g. Šolmajer. Zarad izvedenih mož, ki se izberó iz posestnikov tistega okraja, kjer se premije delijo, se je odbor družbe kmetijske obrnil do predstojnikov dotičnih poddružnic. Razposlal je tudi veliko razglasov do županov, da jih razdelijo po svojem okraji. — Premije so visoke, tedaj se je nadjati veliko živine.

— Dolgo so se obotavljali svilorejci, da se niso oglasili za seme svilnih črvičev dalmatinskih; nazadnje pa se jih je oglasilo toliko, da odbor ni mogel vsem ga dati.

— Dva lepa bika pincgavskega rodú sta kmetijski družbi došla te dni od salcburške kmetijske družbe; enega je dobil gospodar Košir v Mekinah, druzega gosp. Legat v Lescah proti temu, da bika čistega gornje-belanskega rodú (Möllthaler) za manjšo bohinjsko živino prav pripravnega, dá gosp. Sodniku v gornji Bohinj.

— Vsakoletna delitev konjskih premij bode letos 24. septembra (kimovca) v Kranji.

— *(V poslednji odborovi seji društva „Slovenije“)* je bilo sklenjeno po zaupnih možéh poprašati volilce vseh 6 okrajev Dolenskega, kteri volijo poslanca namesti umrlega gosp. S. Treo-ta, kogá da mislijo voliti 24. dan maja, ko bode volitev. Na podlagi teh pozvedeb bode odbor „Slovenije“, ki nikakor noče volilcem koga oktroirati, še le dalje postopal, in to spet v porazumljenji z volilci. Odbor je po tej nalogi pisal nekterim veljavnim možem, ker ni moč, da bi bil pisal vsem. — Volitev občespoštovanega gosp. dr. Razlaga je zdaj po vsem, kar smo izvedeli, popolnoma gotova in utegne biti tudi blezo enoglasna; saj se očitno nič ne sliši o kandidatu nasprotne stranke, ako ne dela skrivaj. Radostni slišimo, da bodo rodoljubi skrbeli za to, da pridejo iz vseh, tudi daljnih krajev volilci 19. dan t. m. v Kranj. Opomnimo še enkrat le to, naj nobeden ne pozabi volilne pooblastnice domá.

— 8. dan t. m. je bila končana druga sodniška obravnava s ponarejevalci bankovcev po 10 in 5 gold. in papirnatih desetic iz Gorenskega zatoženih je bilo 16. — Janez Preširen, kmečki sin iz Ljubnega, je delal desetake tako dobro, da so bili težko ločiti od pravih, — Jože Aljančič pa je delal prav slabe desetice. Janez Preširen je bil obsojen na 10 let v težko ječo, Jože Alijančič pa na 5 let, na toliko tudi Grega Alijančič, na 6 let pa Jože Kokajl; nekoliko druzih deležnikov je bilo obsojenih na 3 in 2 meseca, 6 in 2 tedna, 8 in 3 dni.

— *(Čitalnica napravi „besedo“)* prihodnjo nedeljo 18. dne t. m. Program jej je: 1) „Zakletev viharja“ od Abta in „Vošilo“ od Škroupa (dva možka zbora. 2) Igra gospé Šolmajerjeve na glasoviru: „Valse de l' Opera „Marguerite“ par Ch. Gounod, transcrit pour Piano“. 3) „Cigansko življenje“, zbor ženski in možki z glasovirom od Šumana. 4) „Prenehano hrepenenje“, samospev za tenor (poje gosp. Medén) z vijolo in glasovirom od Hoške. 5) „Utonjena“, možki zbor od Křižkovskega. — Po „besedi“ mal ples od 1. ure. Začetek ob pol osmih zvečer.

— *(Poberki iz časnikov.)* „Tagbl.“, še veliko huje pa neki konštitucijonalec se v „Neue fr. Presse“ grozí nad c. kr. deželno vlado, da je v deželni šolski svèt poklicala cele 4 duhovne a samo enega neduhovna, ter popisuje izvoljence tako-le: „Prošt Jarc deluje kot šolski referent pri deželni vladi že več let marljivo; na glasú je krotkega, ljubeznjivega osebstva z nekoliko liberalejšim pridevkom kakor se navadno nahaja pri ljudéh njegovega stanú; al premalo trdne volje je. Korar Savaschnigg je liberalen, razsvitljen duhoven; bil je dozdaj šolski referent pri konsistoriji in zavoljo zmirom korektnega ustavoljubnega vedênja so ga tovarši njegovi zeló sovražili. Štolni dekan Pogačer je ultramontanec najhuje sorte, srčen prijatelj oni stranki, kteri se mrzí nova postava o šolskem nadzorstvu; že večkrat se je nasprotnika ustave razglasil. Ravnatelj normalke Legat je ustavi zvest, dobrovoljen človek, al konservativne barve; bati se je, da se višim gospodom ne bode upal zadosti energično upirati. Ravnatelj gimnazije Smolej — edini neduhoven — moral bi se tedaj na vsaki način vtopiti v mogočne klerikalne valove krog sebe.“ — Tako opisuje nova „Pr.“ izvoljence deželnega šolskega sveta in je vsa iz sebe zarad „nesrečne ideje“, da „so sami duhovni poklicani v to svetovalstvo.“ — Da „inteligencija“ ljubljanska 5 vrstic spodej že več ne vé, kaj je zgorej pisala, tega nas učí vsakdanja skušnja, zato se tudi ne čudimo o modri „logiki“, ki po zgorej navedeni karakteristiki izvoljencev, tedaj po takih premisah, pride do sklepa, da se bode ubogi Smolej nehoté potopiti moral v „klerikalno valovje“! Če tudi gospodje Jarc, Savaschnigg in Legat nosijo „klerikalno“ suknjo, jim je vendar „Pressovec“ dal diplomo liberalizma in ustavoljubja Schmerlingovega centralističnega tako kakor sedanjega dvalističnega! Zakaj neki se teh, vsaki sistemi zvestih mož bojí? Edinega gosp. dr. Pogačarja bi se bati smel; al ker se on ni odpovedal poklicu, misliti je, da se tudi njega ni bati. Sicer pa je c. k. deželna vlada sama hitela potolažiti strahove „Tagbl.“ in „Pressine“, kajti dodala jim je brž kot izvedence še gospode Dežmana, A. Praprotnika, Eppicha in pa pastorja evangeljske srenje. Zdaj saj se vendar g. Smolej-u ni več potopa bati, če bi Pogačar in Praprotnik tudi utegnila „klerikalno“ rogoviliti! — Tudi „Laibacherica“ je pred dvema dnevoma tolažila strahove s posebnim razjasnilom, kteremu pa je vendar po naših pozvedbah tudi nekacega pojasnila treba. Pojasnilo „Laib.“ pravi, da je „knezoškofijski konsistorij rad ubogal povabilo deželne vlade in poslal dva zastopnika izmed sebe“ (durch Abordnung zweier Vertreter aus seiner Mitte) v novi šolski svèt. Menda se ne motimo, ako rečemo, da je konsistorij za šolske zadeve v onem trenutku nehal, ko je nova začasna šolska postava veljavo zadobila. Mi „klerikalci“ večkrat kaj izvemo, kaj se v konsistorji godí, a ne besedice nismo slišali, da bi bil konsistorij o tej zadevi kaj vedel in koga poslal v šolski svèt. Le gospod knezoškof je dobil od gospoda deželnega predsednika pismo z naznanilom, da si je izbral stolnega dekana dr. Pogačarja in korarja Savaschnigga za delež-

nika šolskih posvetovanj, in s željo, naj pritrdi temu pozivu. To je prečastiti knezoškof storil, in tako sta omenjena gospoda prišla v šolski zbor. Ako nam „Laibacherica“ verjame, da je ta stvar pot tako šla, kakor smo jo ravno popisali, razvidela bo lahko, da je razloček med njeno „Abordnung“ in pa med našo „Zustimmung zur Berufung“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Razprave zbornice poslancev nimajo dozdaj še nobene zanimivosti. Temveč so se oči vsega sveta obračale v ustavni odbor zbornice poslancev, kteri je pretresaval resolucijo (zahteve) galičiškega deželnega zbora. Tako zeló jih je pristrigel, da Poljakom ne ostane skor nič, in to po odločni besedi ministra dr. Giskre, ki je v imenu vsega ministerstva rekel, da se jim ne more dovoliti nič, kar bi rušila 1867. ustava. Kaj bodo Poljaki storili, kader tudi zbornica poslancev zavrže njihove zahteve, nihče ne vé in menda ne vedó še sami ne. Pri tej razpravi pa se ponuja slovanskim in tirolskim poslancem dobra prilika, da to, kar Poljaki zahtevajo, zahtevajo tudi oni, kajti enaka bremena enake pravice! Za ustavo ne bode škode, ako se deželam in državi dá, kar deželam in državi gré, da bode potem Avstrija zadovoljna in srečna. Radovedni smo tedaj, kako se bo galičiško zahtevanje vršilo in izvršilo v zboru.

Česko. Nasproti drugim novicam piše se časniku „Osten“ iz Pešta, da je cesar že podpisal ukaz, da neha izjemni stan v Pragi.

Iz Goriškega. Dovoljenje za Briski tabor se je po dolgi bitvi doseglo, toda s tem pogojem, da se ima druga točka glasiti tako-le: „Slovenci naj se zedinijo po postavni, ustavni (konstitucijonalni) poti v eno kronovino z enim deželnim zborom“. Po „postavni poti“ ni bilo zadosti, moralo se je pristaviti še „ustavni“. — Povabila se razpošljejo, kakor hitro bodo natisnjena. Že naprej pa naj si še enkrat zapomnijo naši čitatelji dan, uro in kraj: 18. dan aprila, ob 2. popoldne, pod Drnovkom pri Biljani. Zdaj pa le urno na noge!

„Domov.“

Ko so imele „Novice“ že v natis iti, nam je še le došel odborov razglas. Ne moremo tedaj storiti druga, kot da kličemo: Dobro srečo vrlim narodnim stražnikom na južni meji!

Hrvaško. Kakor se sliši, dela se na to, da se graničarji sčasoma izkopljejo iz sužnosti vojaške in da se vpelje civilna uprava. Že je ukazano, da prestanejo vojaški kordoni, ki so straža na meji turški in na mesto njihovo stopi finančna straža, v ktero se bodo vzeli dosluženi oficirji in podoficirji, ki se bodo dobro plačali in kterim se bode tudi izročilo računstvo in pobiranje indirektnih davkov.

Galicija. V Jaroslavu so se v velikonočnih praznikih judje tako zaničljivo obnašali do kristijanskih praznikov in procesij, da so jim kristijani, razkačeni po tej nesramnosti, okna pobili, nektere pretepli in jih primorali, da so zaprli svoje štacune, ki so jih o veliki noči imeli odprte. Pretepov, poderanja hiš itd. še zdaj ni konca.

Iz Rima 10. aprila zvečer ob 8. uri. Nepopisljivo število kočij, jezdicev in ljudstva peš vrè proti Vatikanu; v enem hipu razsvitljena kuplja daje čuda lep pogled. Knez Löwenstein, svak grofa Trautmannsdorfa, je prinesel lastnoročno pismo Franc Jožefa, adreso nemških katoličanov, ki je vagala 7 centov, in pa 1 milijon frankov v darilo.

Denarni zapisnik Matičin.

Novi udje:

(Dalje.)

Gospod	Žepič Seb., gimnazijalni profesor v Varaždinu za 1865. in 1866. leto	4 „
	Za 1868. leto.	
„	Jeras Josip, kr. inženir v Oseku	2 „
	Za 1869. leto.	
„	Šetina Ivan, c. kr. sodnijski adjunkt v Laščah	2 „
„	Murgelj Julij	2 „
„	Lapajne Stanislav, c. k. sodn. uradnik v Laščah	2 „
„	Candolini Hinko, okrajn. sodnika sin v Laščah	2 „
„	Bevec Miha, kmet v Držmirji pri Šoštajnu	2 „
Gospodičina	Kilarjeva Marija v Podbrezji	2 „
Gospod	Simonič Jožef, kaplan v Ormužu	2 „
„	Šket Davorin, kaplan v Središču	2 „
„	Stuhec Jožef, kaplan pri sv. Nikolaji	2 „
„	Ricoli o. Viljem, gvardijan na Trsatu	2 „
„	Pečnik Valentin, glavne šole vodja v Loki	2 „
„	Mandelc Anton, kaplan v Loki	2 „
„	Škufca Anton, kaplan v Šmartnu	2 „
„	Zupančič Anton, kaplan v Šmartnu	2 „
„	Kunšič Anton, učitelj v Dolenji vasi	2 „
„	Žumer Jakob, posestnik v Podhomu	2 „
„	Soršak Matevž v Borovljah	2 „

Stari udje so plačali:

Za 2. leto: g. Košiček Ubald.
Za 3. leto: gg. Mazek Anton, Notar Anton, Vesel Ivan.
Za 4. leto: gg. Moos Avgust, dr. Gr. Krek, Vesel Ivan.
Doplačali so: gg. Blaž France, Mazek Lovro, Petanjak Lavoslav, Koblar Alojzij, Jerala Ivan, Rozman Jožef, Preša Jožef.

b) letniki:

Za 1866. leto: gg. Mervic Blaž, Šlander o. Emeran, Pavčič Janez.
Za 1867. leto: gg. Šmit Matija, Peharec Simon, Bučar Josip, Justin Blaže, Mervic Blaže, Šlander o. Emeran, Koren Matija, Pavčič Janez, Zupan Urh, Vojvoda Simon.
Za 1868. leto: gg. Šmit Matija, Peharec Simon, Bučar Josip, Jevnikar, Kremžar Andrej, Luci Anton, Rekar Janez, Šlibar Tomaž, Justin Blaže, Bogoslovska knjižnica v Celovcu, Tisen Jožef, Ratek Lovro, Žunko Jožef, Mervic Blaže, Schweiger Martin, Povše Martin, Šlander o. Emeran, del Negro Mavricij, Koren Matija, Pavčič Janez, Vajvoda Simon, Ažman Janez.
Za 1869. leto: gg. Bizjak Jernej, Jakič Anton, Šila Matija, Čibašek Janez, Drobivnik Jurij, Tisen Jožef, Virk Jožef, Ferčnik Lambert, Ambrož Matija, Gajšek Janez, Kulavec Matija, Povše Martin, Namre Anton, Malneršič Jožef, Marešič Jožef, Narobe Martin, Hrvat Miha, Robič Matija, Paltauf Jakob, Polič Dragotin, Walner Peter, Kopač J., Šubic Simon, Sarnec Fr., Krajnc Ivan, Zamuda France, Kociančič Alojzij, Šmidt Ferd., Regula Franjo, Peteln J., Dreisiebner Jož., dr. Misia Jakob, Lupšina J., Šlik Jožef, Vrbnjak Jožef, Kovačič J., P. Polak Alojzij, Tosi Jožef, Smrekar Jožef, Prijatelj Štefan, Virant Janez, Eržen Ignacij, Hren Jakob, Ažman Janez.
Za 1870. leto: g. Jalen Simon.

(Dalje prihodnjič.)

Listnica vredništva. Gosp. An. Na v G: Prepozno. Nam bo drago.

Žitna cena

v Kranji 12. aprila 1869.

Vagán pšenice 4 fl. 68. — rži 3 fl. 10. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 40. — soršice 3 fl. —. — ajde 2 fl. 40. — prosa 2 fl. 40. — krompirja 1 fl. 30. — fižola 3 fl. 52.

Žitna cena

v Ljubljani 10. aprila 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 45 — banaške 4 fl. 90. — turšice 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 43. — rži 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 0. — ajde 2 fl. 45. — ovsa 1 fl. 90 — Krompir 1 fl. 50.

Kursi na Dunaji 13. aprila.

5% metaliki 62 fl. 30 kr.	Ažijo srebra 122 fl. 15 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 50 kr.	Cekini 5 fl. 86 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.